

JOHDANTO

Hoivamusiikki/hoivamuusikko

Hoivamusiikki tarkoittaa musiikillista hoivaa ja huolenpitoa, jota voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmämuotoisesti. Musiikki tarjoaa keinon ilmaista tunteita, joita on vaikea pukea sanoiksi. Mieluisa musiikki tuo iloa, vähentää ahdistusta ja parantaa mielialaa. Sitä voidaan toteuttaa missä vain. Kaikissa tapauksissa muusikko saapuu asiakkaan luo, eikä asiakkaan tarvitse huolehtia lähtemisestä.

Toiminnan ytimessä on vuorovaikutus yksilön ehdoilla. Muusikko palvelee musiikilla ja mahdollistaa musiikkikokemukset asiakkaan suostumuksesta käsin. Muusikko tuo yhteisöön oman osaamisensa, eikä pyri olemaan hoitohenkilökuntaa tai terapeutti. Muusikko ei häiritse henkilökunnan työskentelyä vaan parhaimmillaan tukee sitä; tuo helpotusta kipuun ja yksinäisyyteen, vie ajatukset muualle.

Pilotin tavoitteet

- vahvistaa ”Loimaalla et ole yksin” käsitettä kokeilemalla rohkeasti uusia ja osallistavia toimintatapoja ja välineitä elämisen laadun sekä hyvinvoinnin parantamiseksi
- turvata niiden ihmisten yhdenvertainen oikeus osallistua kulttuuriin, jotka ovat pitkäaikaisen hoivan tai hoidon piirissä eivätkä pääse palveluiden piiriin
- valmistella kaupungille malli hoivamuusikkotoiminnan organisoimisesta pysyväksi palveluksi kaupungin alueella toimimissa hoivayhteisöissä ja/tai erityisryhmiin kuuluville kaupunkilaisille

Alkutoimet

1.2.2024 alkaen pilotin hoivamuusikoksi palkattiin Turun Amk taideakatemiassa Sairaala- ja hoivamuusikon osajakoulutuksen suorittanut Armi Haatanen ja Leila Tanskanen pilotin projektityöntekijäksi. Molemmat määräaikaisella sopimuksella 31.12.2024 saakka 19,61 % työajalla.

Armi Haatanen on työskennellyt hoivayhteisöissä säännöllisesti joka perjantai 10:00 -15:00. Asukkaiden kohtaamisten lisäksi toimenkuvaan on kuulunut sisältötuotanto sekä toteutusvaihtoehtojen suunnittelu, joka käytännössä on tarkoittanut mukautumista muuttuviin tilanteisiin.

Projektityöntekijän toimenkuvaan on kuulunut yhteydenpito hoivayhteisöihin, toiminnan markkinointi, viestintä, ohjausryhmän kokousten valmistelu sekä esitteiden ja palautekyselyjen alustava laatiminen hoivamuusikon ja/tai ohjausryhmän käsittelyn pohjaksi.

Pilotin työntekijöiden yhteistyö on ollut saumatonta ja työnjako ongelmattonta.

Kaupungin viestintäosasto/Minna Peltola on huolehtinut kaupungin verkkosivuilla tiedottamisesta.

Ohjausryhmään ovat kuuluneet sivistysjohtaja Manne Pärkö, rehtori Lotta Koponen, kulttuurituottaja Manu Mäkinen ja museojohtaja Monika Antikainen.

** oheismateriaalissa kuvaus hoivamuusikon työpäivästä ja lähetetyt esitteet

Kohdeyhteisöt

Tiedote pilotin alkamisesta ja mahdollisesta pääsystä mukaan lähetettiin seuraaville yhteisöille: Varsinais-Suomen Hyvinvointialue Varhan ympärivuotisen palveluasumisen yksiköistä Ilolakodit 1-3, Kartanonmäki, Tammi- ja Mirjakoti sekä kotihoidon asiakkaat Loimikodissa. Attendon Mariianpuiston ja Mariiankartanon hoivakodit. Säätio tai yhdistyspohjaiset Tuulensuun palvelukeskus ja Loimikoti.

Pilotin riskit/mahdollisuudet

Riskit

- Muutosvastarinnan määrä ja laatu niin henkilökunnan, asukkaiden kuin asukkaiden läheisten
- Palvelun kattavuus: karsinnan vaikeus/oikeudenmukaisuus
- Resurssit: määrärahojen riittävyys

Mahdollisuudet

- Asukkaiden elämänlaatu paranee
- Henkilökunnan työ helpottuu
- Omaisten huoli vähenee
- Yhteisöön tulee ulkopuolista ”elämää”
- Muusikon/muusikoiden työllistyminen
- Loimaan kaupungin maine edelläkävijänä kasvaa

PILOTIN TOTEUTTAMINEN

Pilotin käynnisti 2.4. vierailuesitys ”Elämän rajalla”. Loimaan teatterin tiloissa. Päivän aikana nähtiin kaksi esitystä, jotka kokosivat lähes 100 katsojaa – hoivayhteisöjen henkilökuntaa, yhteisöissä asuvien läheisiä ja omaishoitajia.

** oheismateriaalissa teatteriesityksen mainos

Pilotin ensivaiheeseen 11.4. – 30.8.2024 nimettiin Ilolakodit 1-3 ja Loimikoti, joiden erilaisuuden ja sijainnin katsottiin tuottavan paljon kokemuksia erilaisista tavoista toteuttaa toimintaa;

- yhteisöjen fyysinen läheisyys
- muusikon ajankäyttö ilman pitkiä etäisyyksiä
- asumismuodot ja asukkaat ovat osittain hyvin erilaisia
- yhteisöjen organisaatioiden ja tehtävien erilaisuus

Toimintaan osalliseksi pääsevien valinta annettiin yhteisöjen henkilökunnan tehtäväksi.

Pilotin toiseen vaiheeseen 1.9.- 31.12.2024 nimettiin Kartanonmäen neljä osastoa. Ne yhdessä muodostivat suurin piirtein samansuuruisen kokonaisuuden kuin ensimmäinen vaihe, jolloin työaika olisi jatkossakin riittävä.

Kaikissa ympärivuorokautisessa palveluasumisen, niin ikäihmisten, vammaispalvelujen, mielenterveyden yhteisöissä tarve on ilmeinen. Samoin on kotihoidon piirissä oleville, joista kotihoidon henkilökunnan mukaan suurin osa kotona asuvasta täyttäisi nyky määrätelmän mukaiseen ehdon. Tämän tarpeen täyttäminen on kotihoidon mukaan käytännössä mahdotonta.

Meneillään oleva pilotti on rajattu koskemaan ikäihmisten ympärivuorokautisen palveluasumisen asukkaita sekä kokeiluna Loimikodissa toimintakykynsä nähden heihin verrattavissa oleviin asukkaisiin.

Rajanveto on vaikea, mutta käytännön näkökulmasta välttämätön. Inhimillisestä näkökulmasta rajanveto on väärä – kaikki edellä mainituissa hoivayhteisöissä asuvat, riippumatta toimintakyvystään, ansaitisivat tämän palvelun.

Hoivamusikon kohtaamia haasteita

Tärkein ja vaikuttavin haaste kaikissa kohteissa on yhteistyö ja vuorovaikutus henkilökunnan kanssa. Muut haasteet saattavat ainakin helpottaa kokemuksen ja jatkuvuuden kautta.

- Oma jaksaminen - jokaisesta henkilöstä tulee tuttu ja tärkeä. Asia on rasite, mutta myös ehdottomasti ammatin kannustavin tekijä.
- Yhteistyö ja vuorovaikutus henkilökunnan kanssa
- Epäsäännölliset tapaamiset henkilökunnan kanssa johtuen henkilökunnan vuorotyöstä tai vaihtuvuudesta. Luontevan ja luottamuksellisen suhteen syntyminen kestää.
- Ohjelmiston laajuus - kerääminen, etsiminen, oppiminen, sovittaminen instrumenttiin sopivaksi, nuotinnos. Valinta on vaikeinta silloin, kun asukas ei pysty itse ilmaisemaan toiveitaan
- Mukana kulkevan tavarantoiminnan määrä ja huoneiden akustiset vaikeudet
- Riittämättömyyden tunne – tietäen että moni jää palvelun ulkopuolelle

PALAUTE TOIMINNASTA

Kyselyn vastausten perusteella toimintaa pidetään tärkeänä ja sen toivotaan jatkuvan.

Tässä tiivistelmässä kerrotaan kunkin kysymyksen ”täysin samaa mieltä” saamat prosenttiluvut.

Vastauksia saatiin henkilökunnalta yhteensä 19, läheisiltä 7, asukkailta 21.

	Henkilökunta	Läheiset
1. Olen ollut tyytyväinen toimintaan	84%	100%
2. Asukkaamme ovat olleet tyytyväisiä toimintaan Läheiseni on ollut tyytyväinen toimintaan.	94%	80%
3. Asukkaiden läheiset ovat olleet tyytyväisiä toimintaan	57%	ei kysytty
4. Henkikohtaisen palvelun määrä 10-20. Riittävä?	73%	14%
5. Toiminnan organisointi on sujunut joustavasti	68%	ei kysytty
6. Yhteisöni toiveet on otettu huomioon toteutuksessa Läheiseni toiveet on otettu huomioon	73%	71%
7. Pilotin toimintamalli on sopiva	89%	ei kysytty
8. Muusikko on toiminnassaan mukautunut hyvin yhteisöömme ja asukkaiden muuttuviin tilanteisiin, toiminut luottamuksellisesti ja kaikkia kunnioittaen	94%	71%
9. Pidän tärkeänä toiminnan jatkumisen	sanallinen	86%

Sanallisissa vastauksissa henkilökunta toivoo yksiselitteisesti toiminnan jatkuvan. Sitä pidetään asukkaan kokonaishyvintä parantavana. Arvokasta työtä, jota yhteiskunnassa koko ajan vähennetään. Tuo tunnelmaan arkipäiviin.

4.12.2024

Asukkaiden läheiset toivovat myös toiminnan jatkoa. Kyselyssä olleessa vapaasana osiossa tuli esille paljon positiivisia kommentteja. Mm: ”Iloa toi paljon. Enemmän kaivataan. Äitini toiveet huomioitiin. Äitini sai kuunnella musiikkia, joka on tuttua ja jutella asioista, joista tykkäsi. Toivotaan jatkoa.”

Asukkailta palaute saatiin haastattelemalla. Monet ovat heikkokuuloisia, useimmat lisäksi muistisairaita ja moni saattohoitoa edeltävässä hetkessä. Kaikki eivät pysty kommunikoimaan sanoin, mutta useat heistä kuitenkin reagoivat musiikkiin. Asukkaan yhtyminen muusikon lauluun voidaan tulkita tarkoittavan: Musiikki on ollut mieluisaa. Monella jalka alkaa vipattaa, ryhti kohenee ja ilme kirkastuu.

Asukkaille esitettiin haastattelussa mm. seuraavat kaksi kysymystä. Onko musiikki ja laulu olleet mieluisia? Onko tämä 15 minuuttia kestävä musiikkihetki ollut sopiva? Vastauksia kysymyksiin tuli seuraavasti: ”sais olla vaikka joka päivä”, ”enempi sais olla”, ”musiikki elvyttää”, ”laulu on niin lohduttavaista”, ”kaikki käy”, ”päivä, jota aina olen odottanut”, ”jaksaisin enemmänkin olla musiikin äärellä”.

Hoivamusikko saa pelkkiä ruusuja paitsi asukkailta myös henkilökunnalta. Lähes kaikki olivat sitä mieltä, että hoivamusikko on työssään mukautunut hyvin yhteisön ja asukkaiden muuttuviin tilanteisiin, toiminut luottamuksellisesti ja kaikkia osapuolia kunnioittaen.

Kommentit toiminnan päättyessä elokuun lopussa Loimikodissa ja Ilolakodissa olivat haikeat. Ymmärrystä kuitenkin herui siirtymisestä Kartanonmäkeen: ”No, kyllä nekin tarttee. Tasapuolisuutta.”

** oheismateriaalissa yhteenveto palautteista

VAIHTOEHTOJA TOIMINNAN TOTEUTTAMISEKSI

Kaikissa vaihtoehtoissa perustan muodostaa hoivamusikon työ sekä toiminnasta organisoimisesta vastaavan projektityöntekijät työ. Jokainen vaihtoehto on tuntimäärältään ja sisällöltään edelliseen nähden nouseva. Osa malleista mahdollistaa jossain määrin kahden muusikon työskentelyn, jolloin muusikko saisi työtoverin ja vertaistukea.

Vaihtoehto 1

Toiminta jatkuu samankaltaisena. Muusikko 7,5 h/vko, projektityöntekijän 7,5 h/vko.

Mahdollisuudet

- Toiminta ylipäätään jatkuu ja hoivamusikkotoiminta tulee koko ajan tunnetummaksi.
- Materiaalikustannukset erittäin pienet.

Haasteet

- Korkeintaan 20 henkilöä pääsee osalliseksi.
- Vuorottelu eri kohteissa keskeyttää toiminnan useiksi viikoiksi.
- Suuri osa asukaista jää ilman palvelua.

Vaihtoehto 2

Hoivamusikon työaika kasvatetaan 1,5 päivään. Projektityöntekijä ennallaan 7,5 h/vko. Aloitetaan vapaaehtoisten esiintyjäryhmien sekä vapaaehtoisten avustajien kokoaminen toteuttamaan hoivamusikon johdolla eri kohteissa kerran kuussa konserttimotoinen mutta samalla osallistava tapahtuma. Edellyttää vapaaehtoisten koulutusta asukkaiden kohtaamiseen.

Mahdollisuudet

- Kulttuurin tarjonta asukkaille lisääntyy.
- Esiintymismahdollisuuksia musiikkiopiston opiskelijoille. Toivottuja ovat lapsiesiintyjät.
- Esiintymistilaisuuksia kuoroille ja laulu- ja musiikkiryhmille, eri alojen yksin esiintyville
- Em. ryhmien organisoitu vierailu yhteisöissä takaa toimintaa ympäri vuoden

Haasteet

- Henkilökohtaisen musiikillisen hoivan määrä pysyy samana
- Lisääntyvää valmistelutyötä ja organisointia
- Vapaaehtoisten sitoutuminen toimintaan vaihtelee
- Edelleen osa asukaista jää ilman palvelua.

Vaihtoehto 3

Hoivamusikon työaika nostetaan 15 tuntiin (2 työpäivää). Projektityöntekijän ennallaan 7,5 h/vko.

Mahdollisuudet

- Vastataan neljän yhteisön tarpeisiin
- Musiikilliseen hoivaan ei tule pitkiä taukoja.
- Ryhmämuotoista päiväsalin- ja oleskelutilamusisointia lisätään

Haasteet

- Edelleen osa asukkaista jää ilman palvelua.
- Jatkuva valmistelutyötä ja organisointia

Vaihtoehto 4

Hoivamusikkotoiminta on yksi osa kulttuurihyvinvointia. Laajennetaan tarjontaa koskemaan hoivamusiikin lisäksi muita taiteenaloja. Yhteensä kokonainen työviikko 37,5 h Toiminnan perustana olisi henkilökohtaista hoivaa tarjoava hoivamusikon työ 15 h/vko projektityöntekijän 7,5 h/vko, loput tunnit 15 h/vko eri taiteenalojen ryhmämuotoiseen toimintaan.

Toiminta säännöllisesti kiertävää kaikissa kohteissa.

Mahdollisuudet

- Tarjonta hoivayhteisöissä monipuolistuu
- Työtilaisuuksia paikalliselle taiteentekijöille.
- Koulutusta asukkaiden kohtaamiseen.

Haasteet

- Pitkä valmistelu ja jatkuva kehittäminen ja organisointi.
- Tilojen mahdolliset muutostarpeet
- Materiaalikustannukset ja pienet investoinnit

LOPPUYHTEENVETO

Yhteenveto perustuu yhteiseen arvioomme ja kokemuksiimme toiminnasta vuoden aikana. Olemme kirjanneet muutaman keskeisen asiakokonaisuuden, joka varmistaa menestyksekkään toiminnan.

Hoivayhteisöistä mainitut asiat koskevat kaikkia yhteisöjä, vaikka tiedossa on, että niitä vaihtelevasti toteutetaan eri kohteissa.

Riittävä määrä hoivamusikoita.

Lopullinen tavoite ”Hoivamusikko joka taloon.” Hoivamusikkotoiminnassa korostetaan kykyä toimia haastavissa tilanteissa, musiikillisen hoitohetkien yleissuunnittelua, ammattitaitoa, vuorovaikutustaitoja, tilannetajua, musiikilla palvelemista, kykyä toimia hoivayhteisöissä. Yleisesti ottaen muusikot eivät ole kaikkiin näihin valmentautuneet tai saaneet koulutusta.

Säännöllinen toiminta

Toiminta on säännöllistä jokaisessa hoivayhteisössä, jolloin siitä muodostuu luonnollinen osa yhteisön toimintaa. Yhteydet asukkaisiin ja asukkaiden läheisiin syntyvät tunnettuuden kautta.

Yhteistyö henkilökunnan kanssa

Yhteisöjen henkilökunnan tietoa toiminnan merkityksestä asukkaille lisätään ja heille tarjotaan todellinen mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun. Jokaiselle osastolla tulee olla oma kulttuurivastaava.

Tiedottaminen asukkaille

Yhteisö kokee toiminnan tarpeellisena ja toimii yhdessä hoivamusikon kanssa – tiedottaa ja muistuttaa muusikon saapumisesta, kertoo muusikolle tarvittavat tiedot asukkaasta. Kaikki työntekijät (myös sijaiset) ovat tietoisia muusikon säännöllisestä vierailusta. Kulttuurivastaava hoitaa tiedonkulun osaston ja muusikon välillä.

Ohjausryhmä

Ohjausryhmä toiminnalle, jolla on riittävä toimi- ja päätösvalta.

Verkostoituminen

Verkostoituminen ja yhteistyö lähialueen muiden hoivamusikoiden kanssa mahdollistaa kokemusten vaihdon.

Työnohjausta ja lisäkoulutusta hoivahenkilöstölle

Työnohjauksen tarjoaminen ja lisäkoulutuksen mahdollistaminen. Laajennettu yhteistyö sosiaalialan ja muiden järjestöjen kanssa lisää asiantuntemusta sekä muusikolle, projektityöntekijälle että mahdollisille vapaaehtoisille.

Jo nyt voidaan kulttuurin saatavuutta lisätä pienin keinoin ja vähitellen. Se edellyttää kuitenkin laajaa yhteistyöverkostoa ulkopuolisten tahojen ja vapaaehtoisten kanssa.

Muutamia esimerkkejä jo vaihtoehtoisissa mainittujen lisäksi:

- Digitaalisuuden tuominen yhteisöihin: musiikin kuuntelualusta, e-kirja, striimaukset konserteista ja teatteriesityksistä, eri kulttuurilaitosten virtuaaliset kierrokset, YLE Areenan ja YLE:n Elävän Arkiston ohjelmat
- Ohjatut muisteluhetket niin musiikin, kuvien kuin tarinoiden kautta
- Oman musiikkitahtoon laatiminen
- Kirjojen ääneen luku
- Sanoma – ja aikakauslehtien ääneen luku
- Kuvataiteet sisältäen maalausta ja piirtämistä
- Käsityöt

Avoimia kysymyksiä:

Hoivamusikkotoiminta ja kulttuurihyvinvointi yleisesti liittyy lakisääteiseen hyvinvoinnin ja terveyden (HYTE) edistämiseen tässä toiminnassa.

Mikä on Varhan Ikääntyvien palvelulautakunnan rooli ja merkitys?

<https://www.varha.fi/fi/tietoa-meista/kehittaminen/tulevaisuuden-sosiaali-ja-terveyskeskus-hanke/kulttuurihyvinvointi-osana-asiakkaan-palveluketjua>

<https://www.varha.fi/sites/default/files/2023-12/kulttuurihyvinvointitoiminnan-ja-yhteistyon-kysely-v-s-kunnille.pdf>

Linkejä asiaan liittyville sivustoille:

<https://www.sitra.fi/artikkelit/nakokulmia-taiteen-ja-kulttuurin-sosiaalisen-hyvinvoinnin-vaikutuksiin/>

<https://taikusydan.turkuamk.fi/>

[https://www.turkuamk.fi/yrityksille-ja-organisaatioille/koulutusta-](https://www.turkuamk.fi/yrityksille-ja-organisaatioille/koulutusta-henkilostolle/taideakatemia-tilaus-ja-taydennyskoulutukset/sairaala-ja-hoivamusii-kin-koulutukset/)

[henkilostolle/taideakatemia-tilaus-ja-taydennyskoulutukset/sairaala-ja-hoivamusii-kin-koulutukset/](https://www.turkuamk.fi/yrityksille-ja-organisaatioille/koulutusta-henkilostolle/taideakatemia-tilaus-ja-taydennyskoulutukset/sairaala-ja-hoivamusii-kin-koulutukset/)

<https://www.musisoiva.fi/>